

**РЕЖИСУРА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЇ: МЕТОДОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА
НОВОГО ЗНАННЯ**

Постановка проблеми. Введення у систему професійної підготовки майбутніх учителів будь-якої інновації потребує у першу чергу осмислення дослідником сутності нового знання, його природи походження, обґрунтування відповідної методологічної основи. Досліджуючи проблему підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії автору цієї статті на практиці неодноразово доводилося репрезентувати науковцям, педагогам-практикам характерні ознаки нового педагогічного знання. Урахування значимості методологічної характеристики нового знання мотивувало нас до проведення відповідного сутнісного аналізу явища у контексті дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії.

Аналіз попередніх досліджень. Методологічна складова педагогічного дослідження є обов'язковою умовою обґрунтування завершеної наукової проблеми. На доцільності розробки цього напрямку наголошується у роботах Н. Боритко, С. Гончаренко, В. Давидова, В. Загвязинського, І. Зязюна, А. Коржуєва, В. Краєвського, Ю. Сурміна та ін.

Об'ємність і ґрунтовність відповідної роботи формують ознаки фундаментального педагогічного дослідження. Урахування цієї позиції стало передумовою аналізу режисури педагогічної дії з позиції нового знання.

Метою цієї статті є проведення методологічної характеристики нового знання, що розкриває сутність режисури педагогічної дії.

Виклад основного матеріалу. Одним із методологічних елементів педагогічного дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії нами визначено *нове знання*.

Щодо створення характеристики нового знання доречно звернути увагу на рекомендації О. Новикова, який зазначає, що «...педагогічна дисертація повинна містити нове педагогічне знання, незважаючи на те, що воно отримане з використанням досягнень психології, економіки, юриспруденції та інших наук» [5, с. 21].

Тому методологічну характеристику нового знання проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії розпочнемо із встановлення сутності феномену «нове знання».

Досліджуючи природу та функції освітніх інновацій, В. Загвязинський зазначає, що «...нове в психології і педагогіці — це не лише ідеї, підходи, методи, технології роботи з людиною або колективом (їх вивчення, удосконалення, перетворення), які в представленому вигляді, в подібних конфігураціях ще не пропонувалися, проте той комплекс елементів, що вони мають, наділений прогресивним початком і дозволяє у певних умовах і ситуаціях ефективно вирішувати завдання навчання і виховання» [3, с.17].

Однак одним із завдань методологічного розділу нашого дослідження є отримання нового наукового знання. Тому в подальшій роботі ми скористаємося рекомендаціями С. Гончаренка і характеризуватимемо нове знання з урахуванням методологічних принципів наукового дослідження, а саме: об'єктивізму, всебічності, сутнісного аналізу, принципів єдності історичного і логічного та цілісності [2, с.73-76].

Саме ці принципи стануть для нас орієнтиром у створенні методологічної характеристики нового знання, пов'язаного з реалізацією проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії на основі цілісного підходу.

Першим принципом, що дозволить методологічно характеризувати нове знання, розглянемо *принцип об'єктивності*. Характеризуючи вказаний принцип, В. Загвязинський констатує, що «Він (принцип об'єктивності) має вираження у всебічному урахуванні фактів, що породжують ті чи інші явища, умови, в яких вони розвиваються; у адекватності дослідницьких підходів і засобів, що забезпечують можливість отримати істинні знання про об'єкт дослідження; передбачає виключення суб'єктивізму, однобічності та упередженості в підборі та оцінці фактів» [3, с. 40].

Реалізуючи принцип об'єктивізму у процесі обґрунтування нового знання, пов'язаного з дослідженням проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії, слід, у першу чергу, звернути увагу на низку факторів, що стали передумовою розробки вказаної

тематики. Одним із основоположних факторів, на нашу думку, слід вважати пріоритетність гуманістичної парадигми у постіндустріальному освітньому просторі. Вказана наукова позиція простежується у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Так, О. Бондаревська характеризує гуманітарну методологію науки про виховання зазначає, що «Відповідно до уявлення про цілісність людини в освітньому процесі вбачається навчально-виховний конструкт, що здатен розвивати фізичні, душевні і духовні сили особистості у напрямкі їх саморозвитку та самоорганізації» [1, с. 7]. У контексті наведеної думки актуальність проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії очевидна. Нові знання, що розкривають функціональність режисури педагогічної дії як певної професійної функції зможуть взяти на себе місію такого конструкта і забезпечити сучасний навчально-виховний процес новою формою педагогічної взаємодії, у якій ініціатива вчителя зможе формувати потребу учня до всебічного розвитку.

Другим не менш важливим фактором, що активізував наші пошуки у зазначеному напрямі, є існування певної типології сучасного вчителя. Вказана типологія не є визначеними рівнями професійної підготовки майбутніх учителів у контексті сучасної педагогічної освіти. Однак особистий педагогічний досвід автора дозволяє стверджувати про значні успіхи педагогів, які володіють прийомами організації динамічної педагогічної дії. Сучасний учень, студент, якого оточують стрімкі інформаційні потоки, хоче бачити біля себе сучасного, освіченого у різних галузях науки, техніки, мистецтва вчителя. Тому майбутнім учителям треба бути готовими до саморефлексії, творчого пошуку в аспекті створення професійного іміджу та власного стилю професійної діяльності. Режисура педагогічної дії у своїй структурі має характерні засоби, способи, методи і форми організації педагогічної взаємодії, використання яких виведуть суб'єктно-суб'єкту парадигму в освіті на новий рівень розвитку.

Третім фактором, що зумовив пошук нових способів організації педагогічної взаємодії за рахунок режисури педагогічної дії, є подолання опору дитини процесу навчання. Як педагогічна проблема вказаний факт був визначений ще А. Макаренком [4], до тепер, на жаль, не втратив актуальності. Сучасна педагогічна наука цю проблему визначає як «...активний пошук способів подолання відчуження дитини від освітнього процесу» [1, с. 7].

Низький рівень формування у сучасних молодих людей ціннісного ставлення до знань має досить серйозні передумови, беззаперечно пов'язані із соціально-економічним, моральним, духовним розвитком суспільства. Однак не використати можливість створити умови для того, щоб особистість зробила крок і сама усвідомила значущість і цінність отриманих нею знань, умінь і навичок, є досить простим рішенням учителя виправдати опір учня, студента процесу навчання. Експериментально-дослідна робота, у рамках якої перевіряється результативність режисури педагогічної дії, якраз і направлена на визначення найбільш дієвих підходів до організації педагогічної взаємодії майбутніх учителів з учнями, студентами та дорослими людьми, що визначили одним із особистісних пріоритетів освіти впродовж життя.

Виділені нами фактори якнайкраще характеризують нові знання, пов'язані із дослідженням проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії стосовно принципу об'єктивності. Безперечно, подібних факторів за умови більш детального аналізу було б значно більше. Однак саме вказані фактори є досить серйозними причинами для пошуку теоретично обґрунтованих й експериментально перевірених нових знань стосовно організації педагогічної взаємодії у сучасному освітньому просторі.

Другим принципом, що розширить описову характеристику нового знання, пов'язаного із проблемою підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії буде методологічний принцип *усебічності*.

Досліджуючи режисуру педагогічної дії як феномен педагогічної освіти, ми маємо враховувати весь спектр взаємозв'язків і впливів вказаного явища із компонентами та елементами сучасного освітнього середовища. Тому перспективи розвитку режисури педагогічної дії залежать від усебічності урахування багатьох факторів, які дуже часто перебувають у стадії динамічного розвитку. А саме: 1) фактори взаємозв'язку (значущість обґрунтованих позицій режисури педагогічної дії для сучасної педагогічної теорії і практики); оволодіння майбутніми учителями функцією режисури педагогічної дії; оцінка режисури педагогічної дії у контексті реалізації суб'єктно-суб'єктної парадигми; взаємозв'язок режисури педагогічної дії із театральною та мистецькою педагогікою; міждисциплінарний зв'язок із дисциплінами (педагогічна майстерність, акторська та режисерська майстерність та ін.); 2) фактори впливу (вплив режисури педагогічної дії на загальнодидактичні підходи до організації навчально-виховного процесу; вплив режисури

педагогічної дії на стереотипи та кліше поведінки майбутніх учителів у налагодженні педагогічної взаємодії; вплив режисури педагогічної дії на методики викладання різнопрофільних предметів, вплив режисури педагогічної дії на мотивацію учнів, студентів до навчання, самовиховання, етичний та естетичний розвиток та ін.).

Таким чином, завдяки принципу всебічності визначено фактори, що відображають взаємозв'язки та впливи на формування нового педагогічного знання, пов'язаного із дослідженням проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії.

Третім принципом, що допоможе нам глибше проаналізувати нове знання, пов'язане із дослідженням проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії є *сутнісний аналіз*.

Обґрунтовуючи принцип сутнісного аналізу, В. Зягвизинський зазначає, що «...вказаний принцип передбачає рух дослідницької думки від описової характеристики до пояснення, а від нього до прогнозування розвитку педагогічних процесів і явищ» [3, с. 41].

Аналізуючи сутність нового знання, що пов'язаного із дослідженням проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії, у першу чергу, слід звернути увагу на характерну приналежність вказаного феномену саме до педагогічної теорії. Вказана позиція є принципово важливою для нас. Оскільки тривалий час педагоги-практики використовували елементи театральної педагогіки у навчально-виховному процесі, то утвердилася думка, що режисура як педагогічний прийом, найбільш доречна тоді, коли в рамках навчального або виховного заняття реалізується інсценування будь-якого матеріалу. Із режисурою педагогічної дії вказана позиція не має нічого спільного. Режисура педагогічної дії не є запозиченим прийомом, способом чи формою театральної педагогіки. Забезпечуючи майбутніх учителів новими знаннями, уміннями і навичками, що сприятимуть налагодженню результативної педагогічної взаємодії, зазначений педагогічний феномен у своїй сутності становить комплекс педагогічно орієнтованих засобів, способів, методів і форм організації педагогічної дії.

Передбачаючи перспективи розвитку режисури педагогічної дії як функції майбутніх учителів, можемо спрогнозувати очікувані характерні зміни як самого феномену, так і, відповідно, освітнього середовища, у якому він існуватиме. Навчально-виховний процес завдяки використанню майбутніми вчителями режисури педагогічної дії поступово набуватиме ознаки динамічності, що, в свою чергу, потребуватиме нового бачення ролі вчителя і учнів. Вибудова педагогічної взаємодії, що базуватиметься на принципах довіри, рівності прав, урахування інтересу, мотивуватиме майбутніх учителів до підбору педагогічно доцільних учинків, які стануть основою для формування індивідуального стилю педагогічної діяльності, а в подальшому і педагогічної майстерності. Ідея створення активного поля педагогічної взаємодії, за нашими сподіваннями, буде сприйнята учнями, студентами і стане основою для всебічного розвитку особистості та її творчого потенціалу.

Узагальнюючи методологічну характеристику нового знання у контексті принципу сутнісного аналізу проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії, зазначимо, що наведені позитивні сутнісні ознаки в силу певних прямих і опосередкованих впливів можуть мати й інші прогнози розвитку. Однак концептуальна ідея, закладена нами в основу режисури педагогічної дії, орієнтована виключено на реалізацію позицій гуманістичної освіти й виховання.

Четвертим принципом, що суттєво доповнить методологічну характеристику нового знання, пов'язаного із дослідженням проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії, є *єдність історичного й логічного*.

Проведений нами історичний аналіз розвитку режисури педагогічної дії дав можливість прослідкувати генезис вказаного педагогічного феномену у контексті певних періодів. Отримані результати мають ознаку новизни є актуальними для реалізації сучасного освітнього процесу. Реалізуючи вимогу наступності принцип єдності логічного й історичного дозволив узагальнити набутий педагогічний досвід наукових досягнень минулого у рамках дисертаційної роботи. Дослідження походження та становлення режисури педагогічної дії логічно визначило сутність та її місце у контексті сучасної педагогічної освіти.

Таким чином, принцип єдності історичного й логічного є тією обов'язковою умовою, що забезпечує нове знання ґрунтовною історико-теоретичною базою, яка дозволить на сучасному етапі розроблення проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії визначити найбільш результативні вектори її реалізації.

П'ятим принципом, у контексті якого буде проведено узагальнюючу методологічну характеристику нового знання, пов'язаного із дослідженням проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії, визначено *принцип цілісності*.

Зазначений принцип має важливе значення для обґрунтування методології нашого дослідження. Цілісний підхід, на основі якого реалізовувалась побудова методології дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії, забезпечив процес наукового пізнання системністю та послідовністю вивчення усіх структурних елементів зазначеного феномену, встановлення комплексу відношень як всередині педагогічного явища, так і ззовні. Осмислення цілісності режисури педагогічної дії як феномену сучасної педагогічної освіти уможливило визначення принципово важливих теоретико-методологічних позицій професійної підготовки майбутніх учителів. Свідоме відхилення дослідження вказаного педагогічного феномену як ізольованого явища переконало нас у результативності цілісного вивчення проблеми, що забезпечило нове знання смислоутворювальною ідеєю.

Висновок. Ураховуючи вищезазначені методологічні характеристики нового знання, пов'язаного із проблемою підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії, можемо зробити висновок, що використання принципів наукового дослідження сприяло системному аналізу вказаного явища та цілісному осмисленню значущості нового знання для педагогічної теорії і практики.

Подальші перспективи дослідження ми пов'язуємо з розробкою теоретичної моделі підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії.

Література:

1. Бондаревская Е. В. Гуманитарная методология науки о воспитании / Е. В. Бондаревская // Педагогика. — № 7. — 2012. — С. 3-13
2. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / Семен Устимович Гончаренко. — К.; Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. — 278 с.
3. Загвязинский В. И. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. И. Загвязинский, Р. Атаханов. — 3-е изд., испр. — М.: Академия, 2006. — 208 с.
4. Макаренко А. С. Педагогическая поэма / Антон Семенович Макаренко. — М.: Педагогика, 1981. — 624 с.
5. Новиков А. М. Докторская диссертация?: Пособие для докторантов и соискателей ученой степени доктора наук / Александр Михайлович Новиков. — 3-е изд. — М.: Издательство «Эгвес», 2003. — 120 с.

У статті на основі методологічних принципів проведено характеристику нового знання, що розкриває сутність режисури педагогічної дії як феномену сучасної педагогічної освіти. Акцентовується увага на доцільності методологічного обґрунтування нового знання пов'язаного з дослідженням проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічної дії.

Ключові слова: режисура педагогічної дії, нове знання, методологія, підготовка майбутніх учителів.

В статті на основі методологічних принципів проведена характеристика нового знання, що розкриває сутність режисури педагогічного діяння як феномена сучасної педагогічної освіти. Акцентовується увага на доцільності методологічного обґрунтування нового знання пов'язаного з дослідженням проблеми підготовки майбутніх учителів до режисури педагогічного діяння.

Ключевые слова: режиссура педагогического действия, новое знание, методология, подготовка будущих учителей.

The characteristic of new knowledge is done on the basis of methodological principles which reveals the essence of the pedagogical action direction as a phenomenon of the modern pedagogical education. The attention is concentrated on the reasonability of the methodological grounding of new knowledge connected to the investigation of the problem of the preparation of future teachers to the pedagogical action direction.

Key words: the pedagogical action direction, new knowledge, methodology, the preparation of future teachers.